

de l'alta Segarra. Cf. *G.G.C.*, 491.

PRON.: *berdú* a St. M. de Maldà, gentilici: *berdunēns* (Casac, 1950). i en l'enq. de 1956, (xv, ape. 10-11). Coblà tòpica: «Gamairots de Guimerà: / ja podeu alçar bandera / perquè els coixos de *Verdú* / volen pendre-us la *Bovera*» (ermita que afronta amb tots dos mun.), Mn. X. Plassa de Prades. N'hi ha unes notes històriques a la *Rev. de Huesca* I, 337, p.p. González Llabrés, *Est. del Canç. d'Urgell*, p. xviii, n. 3.

MENC. ANT. 1155: Bernat d'Anglesola dona parellada d'un alou «quod habemus in com. Bna., in term. de *Verduno*, in loco vocato *Prixana*» (Font Rius, *C. d. p.* § 100); 1173: donació al mon. de St. Cugat d'un «honore --- in loco vocitato *Espina* --- affr. Or. in via publica q. vadit ad *Verdu*, Mer. in alia via q. transit a S. Donato in *Tàrrega* --- res --- in term. et parr. de *Tàrrega*» (*Cart. S. Cu.*, § 1088, III, 247.8f.); 1184, els Cervera (B., G.---) atorguen carta de franqueses amb exempció d'eixorquia: «sterilitatem huius villare de *Verdu* --- ad abitoribus et populatoribus --- qui stet in villa de *Verdu* --- et situ --- de villa nova de *Verdu* ---, sig. G. de *Monte Olivo*, capellano de *Verduno*» (Font Rius, *C.d.p.* § 174), pot ser el mateix doc. de 1184, relatiu a «*Verdú*», que comenta Hinojosa, *Reg. Sen. Cat.*, p. 299. *Verdú* en les llistes de parr. vigatanes del S. XII, p.p. Pladevall (I, II, III), nº 192; el qual en el mapa de la p. 7, assegura que ja hi ha notícia de l'esgl. en l'a. 1068; 1185: en la carta de població Anfós el Cast als habitants de Vilagrassa els concedeix «illam aquam de *Exarechavins* per omnes dies que aqua venit de *Verduno*» (Font Rius *C. d. p.* § 176.122); 1231: C. de franquesa als «homines de *Verduno*». (ib. § 255); 1274: l'abat de Poblet atorga a un «Emengaudi habitatori de *Belpuig* in castro et te. de *Valerna* et in quadra de *Mongay* vos et illi qui in dicta quadra --- et in term. de *Verdú* ---» (Font Rius § 325). Encara que els altres llocs citats no em són coneguts (no es tracta de Montgai, de Balaguer?), no sembla que es pugui tractar d'un parònim, puix que és per a un de Bellpuig; 1331, 32, 36, 39: «ecclesia de *Verduno*» (Misc. Griera I, 375, 383, 385, 388); 1359: *Verdú* (*CoDoACA* XII, 40).

Per més que sigui molt versemblant en part, no és clar que tots els homes dits *Verdú* (o de *Verdú*) en textos força antics, rebessin el nom del d'aquesta vila: Pere de *Verdun*, a. 1192; Guill. de *Verduno*, a. 1298 (Fnt R. § 190, 275); Arnallus de *Verdú*, a. 1184; perquè figura en la dita carta de franquesa (1274). Però res pot imaginar que *verdú*, -una vagi fer el paper de gentilici abreujat d'aquesta vila o homònims com sigui que ho trobem en la forma femenina: «meam uxorem *Verduna*» a. 1191 (*Cart. de Poblet*, p. 64) i així ho retrobem, fixat com NL, en el Migjorn valencià: «collado de la *Verduna*», a la ratlla

d'Alcoi, un doc. antic que vaig extractar a l'arx. de la Torre de les Maçanes: zona on també té arrelament el cogn. *Verdú* (a. 1760), doc. d'Aigües de Busot (XXXV) anex a la Vila Joiosa.

HOMÒNIMS

I. A Andorra, on l'índex del *Cart.* de Baraut posa *Castell-Verdú*, en docs. de c. al S. XII: Jordanus de *Castro Verduno*, § 35, 138, i Guil. Arn. de id. § 1 24.

II. Font de *Verdú* al cp.Tarr., prop de Gallicantà; 1200 (*Cart.* de Poblet, p. 98, cf. *Vallverdú*, infra); 1198: «in rivo de *Iderlla* [Les Irlles], et de fonte de *Verduno*» però com que hi ha una *Font del Verdú* a la Menera (Vallespir), almenys aquesta, vist l'ús amb art. sembla venir més aviat del nom del moixó *verdum* o *verderol*.

Fora del català és ben antic i arrelat *Berdún* villa de 94 hab., amb mun., a l'extrem NO. d'Aragó, p. jud. Jaca; 1258, Jaume I donà *c.d.p.* «ville de *Verdun* e aldeas *La Parla* --- *Navascués*» etc. (Font Rius, § 4, que a tort el confon amb el nostre *Verdú* en doc. de 1277; Soldevila, *Pere el Gran* I, 2ª. p. p. 83).

A França, la famosa ciutat lorenesa de *Verdun*; sengles ciutat *Verdun* a Seine-et-Loire i Tarn-et-Gar, i municipis de l'alt Arieja i de l'Aude; a. 1158: Sabarthès, sense parlar d'altres *Verdon* a la Gironda, Dordogne i Maine: *Berdonnet*, a la Côte-d'Or. I amb -t- per mutació consonàntica: *Wirten* (fr. *Virton*) en el Luxemburg.

ETIM. Que és un dels nombrosos NLL cèltics en -DUNO- és palès, dades antigues de la ciutat lorenesa en Holder III, 389-9; i algun suplement epigràfic més tèrbol en Watmough *D.A.G.*, pp. 81.121. Però no hi ha acord entre els celtòlegs sobre l'origen del primer component. Weisgerber (*Sprache des Festalkelten*, p. 213, 2ª ed., p. 70) ho troba tot recusable, car no considera cèltic el ky. *guyr* 'ufanós, frondós', manlleu del ll. *virere* 'ser verd'; i cal descartar el cèlt. comú *ũĭro*- 'ver, veritable' incompatible amb la *e* o *ĩ* de *Verdun*, de *Wirten* i de tots els homònims; amb aquest vocalisme hi ha el cèlt. *ũĭro*- 'home' que semànticament no el convenç, acaba amb el suggeriment que hi hagi alguna relació amb un teònim, d'una inscripció trobada l'any 1915, justament en el Luxemburg: «Deo *Verauduno*» al qual hi ha una làpida consagrada a Widdenberg; cf. Van Verveke, *Les Verduns*, art. publ. en *Mém. d. l'Acad. Nat. de Metz*, 1914-20, 87-112.

Si bé aquí el diftong AU fa nosa, aviat s'havia de reduir per una evolució romànica, més primerenca en francès que enlloc, i el resultant *Veroduno* coincidia amb el suposat *ũĭroduno*- (de *ũiro*- 'vigor, fertilitat, fortalesa viril'), i fononent-se en la consciència de la gent encara celtofònica, conferí al nom del déu un caràcter d'epítet i d'ètimon excel·lent del nom de totes aqueixes places fortes. Encetat aquest procés